

21 14 1759 5
DISSERTATIO PHILOSOPHICA
POSTERIOR

DE
S O M N I I S

Q V A M
AVCTORITATE AMPLISSIMI
PHILOSOPHORVM ORDINIS

P. 550
D. XVIII. MAII MDCCCLVIII.
P V B L I C E T V E B V N T V R
M. IOANNES LVDOVICVS SCHVLZE
ALVMNOR. REG. ET SEMIN. THEOL. INSPECTOR

ET
RESPONDENS
IOANNES FRIDERICVS FRENZEL
CLADOVIA · NEOMARCH. S. TH. C.

H A L L A E
L I T T E R I S F R A N C K I A N I S .

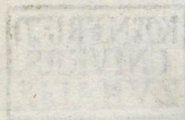
DISSERTATIO PHILOSOPHICA
POSTERIOR

S O M N I S

AVCTORITATE AMPLISSIMI
PHILOSOPHORVM ORDINIS

FRIDERICI TERTII
M. IOHANNES FRIEDERICVS SCHULZE

RESPONDENS
IOHANNES FRIEDERICVS FREYDEL

VIRO
ILLVSTRI
CHRISTIANO BVCHNER

POTENTISSIMO BORVSSORVM REGI
DICASTERII SVPREMI NEOMARCHICI ET SACRI REGI-
MINIS CONSILIARIO GRAVISSIMO.

PATRONO SVO
OMNI ANIMI OBSERVANTIA

MAGNOPERE SVSPICIENDO.

VIRO
SVMME VENERANDO
CHRISTIANO FRIDERICO
SADEWASSER

MAGIO-SYNEDRII NEOMARCHICI CONSILIARIO PASTORI
CÜSTRINI ET SVPERINTENDENTI

PATRONO SVO
OMNI PIETATIS ET HONORIS

CVLTV PROSEQVENDO.

VIRO
PLVRIMVM REVERENDO
IOANNI AVGVSTINO
FRENTZEL

CLADOVIAE, COELOSTADII, HEYNERSDORFFII

PASTORI VIGILANTI

PATRI SVO OPTIMO

SINCERRIMO OMNIGENAE SALVTIS VOTO
HOC PIETATIS SVAE MONVMENTVM

PONERE VOLVIT

CHRISTIANO FRIDERICO
SADEWASSER

RESPONDENS.

PATRI SVO

OMNI PIETATIS ET HONORIS

Nexus.

§. XLI.

riorem de somniis Dissertationem, quam nuper prodaximus, haec posterior excipit, quae proximum post illam locum iure suo sibi vindicat. Quae in priori specimine de somniis disputauimus, non nisi ad naturalia (§. XXVI.) spectarunt: superest igitur, ut fidem datam liberemus, et ad propiorem considerationem somniorum, quae contra cursum naturae fiunt, accedamus. Dignitas huius argumenti non magnopere praecone indiget. Qui ieiunium aut sterile illud esse putat, is omnino dulcedine, quam inuestigatio veritatum abstrusarum excitat, parum adficiatur necesse est. Facile cum eruditis sapimus, si discendi cupido ad ea tantum, quae in oculos quasi incurunt, restringitur, iis omnibus omissis, quae altioris sunt indaginis. Sed operae omnino pretium est, ad ea, quae primo intuitu nostris se subducunt oculis, aut ab omni ordine naturae aliena esse videntur, accuratius attendere. Ardua quidem res est, multisque difficultatibus premitur, facile autem ab aequo iudice veniam impetrat, qui a via non satis trita parumper aberrat, titubat aut per deuia ducitur, cum aequitas nonnunquam postulet, ut iis, qui in rebus naturalibus inuestigandis offendunt, adeoque pleno quasi lumine caecutiunt, ignoscamus.

Somnia pro vario divisionis fundamento diversimode dispescuntur § 26. Talmadici tres eorum species numerant, *propheticum, simplex, vel naturale, ac diuinatorium.* Alii vel *naturalia, vel daemoniaca, vel diuina*

divina ad mittunt somnia. Alii aliter subordinant somnia, respectu ad eorum originem et naturam habito. Distinctio eorum in *naturalia*, *praeternaturalia* et *supernaturalia* iam a longo inde tempore recepta, facile cum illa conciliatur, qua in *naturalia* vel *humana* et *supernaturalia* aut *divina* dispecti solent.

§. XLII.

Somnium, quod leges sensationis et imaginationis non sequitur, supernaturale est. Potiora momenta in doctrina de somniis ^{supernaturalium definitio.} consideranda, ad duo haec recidunt, ut ad eorum ortum et continuationem attendamus. In hoc discrepant somnia, cum in modo, quo finiuntur, fere conveniant. Somnium naturale ortum suum ducit a sensatione (§. XXVIII), adeoque a lege sensationis, quam illa sequitur (per princ. Psychol. empir.). Hinc per vim repraesentativam animae nostrae pro situ corporis secundum legem sensationis producitur, ergo naturale est (per princ. Psychol. rationalis). Ita productum per successivam phantasmatum continuatur (§. XXVIII), adeoque iuxta legem imaginationis, quae phantasinata dirigit, et secundum animae nostrae naturam (per princip. Psychol. empir. et rationalis). Quaecumque igitur somnia non per legem sensationis producuntur et per legem imaginationis non continuantur, non sunt naturalia, sed supernaturalia (per princip. Psychol. rationalis).

Supernaturale contradistinguiamus *naturali*, siue illi, quod animae nostrae naturale est, quatenus omnia, quae in anima nostra, per vim illius repraesentativam universi pro situ corporis, producuntur, *naturalia* dici solent. Supernaturalia somnia respectu naturae entis illius contingunt, in quo producuntur, *praeternaturalia* simul dici possunt. Alii supernaturalia et praeternaturalia somnia ita distinguunt, ut priori nomine ea tantum veniant, quae in anima nostra immediate a Deo producuntur, posteriori autem, omnia ea, quae vel a Deo mediate per alios spiritus ratione praeditos in anima excitantur, vel in genere ex animae nostrae natura non satis cognosci possunt. Hinc illa vocantur somnia *divina* sensu rigoroso et strictissimo, haec autem sensu latiori hoc nomine veniunt. Ne vero cum verbis ludere videamur, in subsequendis semper terminum *supernaturale* adhibebimus, cum haec somnia nunquam non ab ordine naturae vel hoc vel illo respectu, aut magis aut minus recedant. Id vero addimus, *divinum* hoc loco non illud dici, quod in Deo ipso est, aut divina pro obiecto habet, sed quod Deum auctorem agnoscit.

§. XLIII.

Supernaturalia somnia sunt possibilis, nec essentiae animae, si ^{Possibilitas} *in illa eveniunt, repugnant.* ^{Possibilitas eorum ex contingencia somniorum}

F 2

op

supernaturalium.

positi demonstratur. Quum enim somnia naturalia, quae secundum ordinem naturae eueniunt, ad seriem contingentium pertinent, adeoque contingentia sint, oppositum eorum possibile est (per princip. Ontol.). Ergo somnia supernaturalia non implicant, sed omnino possibilia sunt. Hinc simul patet, ea, nec essentiae animae, in qua eueniunt, repugnare. Hoc enim si esset, absolute impossibilia, adeoque ex possibilium serie proscribenda forent.

Somnia supernaturalia cum miraculis multa communia habent, tum quod absolutam, tum quod hypotheticam eorum possibilitatem attingunt. Perperam autem hinc concluderetur, somnia quae supernaturalium nomine nobis veniunt, ad vnum omnia pro miraculis esse habenda. Possibilitas eorum non adeo levis est momenti, vt omni probatione indigna sit. Tam impia sunt convitiâ, quae maledici et ignarissimi homines, non antiquorum solum temporum, sed nostri etiam, quod maxime dolendum, saeculi, in somnia diuinitus olim immissa, euomerunt, vt illa vanis figmentis ac phantasiae illusionibus adnumerare, et cum magno verborum strepitu ad chimaeras reuicere haud erubuerint. Philosophum itaque, si vel ultra progredi ipsi non liceat, magnopere decet, praecocia haec ingenia, quae plus quam alii omnes sapere sibi videntur, edocere, quantopere iudicium suum praecipitent, si id, quod per sanioris Philosophiae principia nullo modo implicat, vt absolum declamant. Aliter omnino sentiunt, qui ex somniis supernaturalibus, quorum fidem nobis facit Scriptura S. Possibilitatem eorum a posteriori euincere aggressi sunt.

§. XLIII.

Indoles somniorum supernaturalium respectu animae.

Propius accedimus ad ipsam somniorum supernaturalium indolem, quae tum ratione animae tum ratione corporis et mutui, quod inter illud et animam intercedit, commercii, considerata venit. Respectu animae ad duo praecipue huc attendere debemus: primo scilicet, animam non sufficientem somniorum supernaturalium rationem continere, et deinde ex somniis hisce quaedam naturaliter in anima oriri, quae alias vix locum habere potuissent. *Primum* sic probamus: Vis repraesentatiua vniuersi pro positu corporis organici constituit naturam et essentiam animae nostrae (per princ. Psychol. ration.). Hinc rationem sufficientem omnium, quae per facultates animae in ea possibilia sunt, si actuantur, continet. Quicquid ergo naturaliter in anima produci potest, in vi repraesentatiua vniuersi sufficientem rationem habet, adeoque per ipsam animae essen-

essentiam et naturam aduatur. Iam autem vis animae tantum est vnica. (per princ. Psychol. rational.) Supernaturalia itaque cum per vim representatiuam vniuersi actuari nequeant (per princ. Cosmol. et Psychol.) ratio, sufficiens eorum in anima existere non potest. Adeoque nec somnia supernaturalia sufficientem rationem in anima habent. *Aterum* ita euitum ibimus: In omni somnio datur phantasmatum successio (per princ. Psychol. empir.). Vt ut igitur haec phantasmata praeviae sensationi originem suam debeant, naturaliter tamen se excipiunt. Hinc etiam in somniis supernaturalibus quaedam naturaliter in anima contingunt. Et si somnii supernaturalis meminimus, ideae quas in somnio habuimus, reproducentur (per princ. Psychol. empir.). Haec quidem actio animae nostrae naturalis est, ideae autem, quas tunc reproducimus, nisi supernaturaliter antea in anima productae fuissent, reproduci non possent, sed aliae naturaliter productae fuissent. Hinc naturaliter ex somnio supernaturali in anima oritur, quod alias vix locum habere potuisset.

Quae iam de indole somniorum supernaturalium breuiter dicta sunt, infra pluribus exponuntur, si ad eam Dissertationis partem peruenimus, in qua de somniorum naturalium et supernaturalium conuenientia ac differentia ex instituto disputabitur. Plura iam non addimus, cum haec principia tantum generalia sint, quibus nobis viam, ad specialem huius argumenti tractationem mox subiungendam, sternimus. Priorem huius Sphi partem ne quis ita intelligat, ac si facultates animae nostrae in omni hoc negotio plane otiosae essent, infra cauebimus.

§. XLV.

Supereft, ut indolem somniorum supernaturalium, respectu corporis eiusque cum anima commercii, exponamus. Quod de anima euitum dedimus, supernaturale somnium in ea naturaliter euenire, quae alias locum habere non potuissent (§. XLIII.) idem etiam de corpore valet. Cum enim talis sit idea sensualis aut phantasmatale, qualis est idea materialis (per princ. Psychol. ration.), quotiescunque phantasmata in anima supernaturaliter producentur, iis ideae materiales respondeant necesse est. Iam si somnii meminimus, reproducentur ideae materiales, quae cum phantasmate coëxistebant. Quod cum naturaliter quidem fiat, necessario autem mutationem aliquam in cerebro producat, etiam in corpore ex somnio supernaturali aliquid oriri potest. Cum autem haec ideae materiales non naturali-

turaliter oriantur, aliae earum loco, si somnium naturale fuisset, oriri debuissent, hinc aliquid in corpore ex supernaturalibus somniis oriri posse patet, quod alias locum habere non potuisset.

Quantumcunque sit discrimen, quod inter naturalia et supernaturalia obtinet, tam immenso tamen non a se inuicem disiunguntur hiati, prout nonnullis videtur, ut nihil omnino in illis, legibus naturae conuenienter accidat. Sapienter summus ille rerum conditor omnes animae corporisque mutationes ad regulas per ordinem naturae praescriptas adstrinxit, nec illas in euentibus supernaturalibus praeter necessitatem violare, aut eas penitus ab illis exulare unquam voluit. Quod in hac sp̄ho de indole somniorum supernaturalium in respectu corporis, eiusque cum anima commercii breuiter differuimus, per multas instantias huiusmodi somniorum, quae in actiones corporis actualiter influant, facile pluribus illustrari possent.

§ XLVI.

Generalior
conuenien-
tiae somnio-
rum natura-
lium et super-
naturalium
consideratio.

Hisce praeclibatis, ipsa somniorum supernaturalium cum naturalibus conuenientia ostendi poterit. Distincta supernaturalium somniorum cognitione plane destitueremur, nisi de naturalibus ex Psychologiae principiis inter nos satis constaret. Hoc quasi ariadneum est filum, quo duce feliciter ex difficultatibus, quibus haec doctrina implicatur, tanquam ex labyrintho euadimus. Spe autem omni excideremus; et opera omnis inutiliter collocaretur, si de re inani disputatio esset. Haec considerantes non omnino rudes ad hoc negotium accedere volumus. Hinc postquam in priori specimine de natura somniorum in genere disseruimus, et quomodo naturaliter somnia producantur et in anima nostra aut continuantur, aut interrumpuntur, exposuimus, ad difficiliora facilius erit progressus. In eo nunc versabimur, ut somnia supernaturalia, quorum intrinsecam possibilitatem (§ XLIII.) aequae ac eorum indolem, respectu animae eiusque cum corpore commercii (§ XLIII. XLV.) euoluimus, cum naturalibus comparemus, ut eo magis appareat, in quo conueniant, aut a se inuicem difcedant.

§ XLVII.

Specialior
eorum confi-
deratio.

Primum in quo somnia naturalia et supernaturalia conueniunt, est sedes omnibus somniis, qualiacunque sint, communis. Pertinent ad eas animae nostrae mutationes, quae per phantasiam potissimum actuantur. Somnia naturaliter producta per phantasmatum

tum successione continuantur (§. XXVIII.). In somniis supernaturalibus phantasia certo respectu idem et plus adhuc praestat. Illius ope tum imagines rerum, quae animo obuerfantur, ad scopum fixam diriguntur, tum ipsa nonnunquam somnia supernaturalia excitantur.

Non negamus, exorbitantem phantasiam impedimento esse posse, quo minus certa quaedam repraesentatio in anima exciteretur. Huic autem periculo aliunde satis prospici, infra patet. Id hoc loco tantum innuimus, phantasiam nostram in somniis supernaturalibus aequae ac in naturalibus insignem usum praestare.

§. XLVIII.

Idem quoque in somnio naturali et supernaturali est status animae. Ut haec eorum conuenientia eo melius appareat, status animae in somno a statu eius in somnio distinguendus est. At priorem quod attinet, anima si somno opprimitur, est in statu obscurarum perceptionum (per princ. Psychol. ration.), et cum in perceptione totali partiales tunc non distinguantur, etiam totalis confusa est. Nec per organa sensoria, quandiu dormimus, facile perceptio in anima excitari potest, cum fibrillae nerueae organorum sensoriorum non satis aptae sint, ad motum illum, quam obiecta illis imprimunt, excipiendum. Hinc motus, qui fibrillis nerueis organorum imprimi et deinde ad cerebrum usque continuari solet, cessat, adeoque non facile perceptio quaedam per organa sensoria in anima, quandiu in hoc statu manet, produci potest.

Hinc perspicitur, cur non semper somniemus, quod fieri omnino posset, cum is semper in somno sit cerebri status, ut ideae materiales in eodem excitari possint, quales in eo, si vigilamus, producantur. Eadem semper ad somnium dispositio in cerebro adest, rarius tamen illud contingit, quia phantasia nulum sine praevia sensatione locum habet (§. XXVIII.) in cerebro autem nullae ideae materiales produci possunt, nisi tales per organum sensorium excitatae fuerint (per princ. Psychol. ration.), quod propter statum organorum sensoriorum in somno non facile permittitur. Ex hoc principio nouum pro possibilitate somniorum supernaturalium (§. XLIII.) argumentum petitur.

§. XLVIII.

Supereff, ut ad statum animae in somnio attendamus (§. XLVIII.), qui certo respectu in vtroque casu idem est. In somniis naturalibus aequae

aeque ac supernaturalibus anima est in statu perceptionum distinctarum. In somnio anima sui sibi conscia est (per princ. Psychol. empir. et ration.). Hinc perceptiones de se habet, earumque sibi conscia est. Hinc perceptiones partiales in totali distinguit. Cum itaque perceptio totalis distincta sit, etiam animae in somnio status perceptionum distinctarum competit (per princ. Psychol. ration.).

Animam in somniis supernaturalibus in eodem hoc statu versari, nemo facile negabit, cui cognitum est, hoc de somniis in genere praedicari posse. Hoc respectu status animae in somnio semper idem est, vel sunt naturalia haec somnia, vel supernaturalia. Cum vero perceptiones nostrae in somnio naturali inordinatae sint (§ XXXIII) alio respectu diversitas quaedam inter naturalia et supernaturalia somnia ratione huius status animae nostrae, intercedit.

§. L.

Eadem est somniorum supernaturalium ad naturalia relatio, si ad obiectum eorum respicimus. Illud omnibus somniis commune est, ut rebus absentibus occupentur (per princ. Psychol. empir.). Idem ergo omnibus est obiectum. Cum enim somnia proprie sint phantasiae opus (§. XXV. XXVIII. XXX. XLVII.), imaginationes autem sint perceptiones rerum quae olim praesentes fuerunt, (§. XXV.) dubio omni caret, obiectum somniorum non nisi res absentes esse posse. Et cum ea sit organorum sensoriorum in somno conditio, ut non satis aptae sint, suo munere defungi (§. XLVII.) adeoque sensationes impediuntur, denuo inde apparet, res absentes proprium somniorum obiectum constituere. Quod cum de somniis in genere valeat, facile ad supernaturalia adplicatur.

Duae sunt rerum absentium species, cum vel praeterita sint, vel futura. Hinc alio respectu enascitur diversitas somniorum naturalium et supernaturalium, quam autem in subsequentibus, ubi opportuna de hoc argumento differendi occasio dabitur, pluribus explicare animus est.

§. LI.

Ultimum denique eorum quae somniis naturalibus et supernaturalibus communia sunt, superest, scilicet perceptionum claritas. Anima, dum somniamus, est in statu perceptionum distinctarum (§. XLVIII.) adeoque sui et perceptionum suarum sibi conscia est (per princ. Psychol.) hinc perceptio totalis eius distincta est (per princ. Psychol.)

Pſychol. empir.) Ergo perceptiones partiales, quae totalem ingrediuntur, clarae ſunt, neceſſe eſt.

Ob diuerſitatem graduum claritatis, quae perceptionibus ineſt, perceptiones partiales in ſomniis aut magis aut minus clarae ſunt, prout vel a ſenſatione vel ab imaginatione proficiuntur, aut notarum magnitudine et multitudine differunt. Eadem ſere eſt hoc reſpectu relatio ſomniorum ſupernaturalium ad naturalia, cum ea, quam ſupra (§. XLVIII) obſeruauimus. Vberiore autem diuerſitatis, quae ratione claritatis perceptionum inter vtrumque ſomniorum genus intercedit, explicatio, in proxima, ad quam deſideramus, ſeſtione, ſuppeditabitur.

SECTIO II.

DE

DIFFERENTIA SOMNIORVM
NATVRALIVM ET SVPERNATV-
RALIVM.

§. LII.

Antequam ad alteram huius Diſſertationis partem progrediamur, in qua differentia, quae inter ſomnia naturalia et ſupernaturalia intercedit, ad potiora quaedam momenta reducetur, nonnulla de cauſis huius diuerſitatis praemonenda erunt. Quicquid huc pertinet, tum ex indole animae noſtrae, tum ex ſomniorum ſupernaturalium natura, quantum nobis cognita eſt, deducitur.

In diiudicandis rebus ſupernaturalibus tarde incedimus paſſu. Quantaque ſit diligentia, qua in abditas eorum cauſas inquirimus, facilius tamen non vtra probabiliter adſendimus. Tuſſima via eſt, quam illi eligunt, qui comparatione earum cum euentibus naturalibus, in quorum locum ſuccedunt, inſtituta, cauſam et indolem earundem, rimantur, et quantum in re tam ardua cognosci poteſt, ad hunc uſum adplicunt. Eadem incedimus via. Abſoluta priori parte, in qua de conuenientia ſomniorum naturalium et ſupernaturalium egimus, nunc ea exponenda erunt, quae differentiam ſomniorum ſupernaturalium conernunt, iisque propria ſunt. Quae cum in relatione ad indolem ſomniorum naturalium ſpectata deum rite intelligantur, illam in tota hac tractatione, vt ducem ſequi conſtituimus.

G

§. LIII.

§. LIII.

Somnia naturalia et supernaturalia in quibusdam a se inuicem differre, cum magna eorundem conuenientia apprime conciliari, et ex ipsa animae nostrae indole deduci potest. Ea est somniorum per naturam animae nostrae in ipsa productorum conditio, ut multis omnino naeuis laborent. Hi tum ex essentialibus, quibus facultates animae nostrae circumscribuntur, limitibus, tum ex diuersa eius ad illa, quae extra eam sunt, relatione, vnde infinita modificationum series proficitur, ortum trahunt. Quicquid per viam animae in somnio actuatur, parum omnino est, et praeter idearum, quae olim exstiterunt, reproductionem earumque combinationem, fere omne ad lusus phantasiae recidit. Quomocumque anima nostra per facultatem suam fingendi et praecidendi, miras rerum imagines in somnio formare, et futura quaedam coniectura assequi valeat, tamen non vltra sphaeram suam, adscendit, nec ex simplicibus rerum ideis nexum futurorum perspicere, aut abditas earum causas eruere, viribus satis pollet. Haec cum ex illis, quae supra (§. XXV. XXVIII. XXXVI. XLIII.) pluribus exposita sunt, abunde pateant, necessariam, quae inde fluit somniorum supernaturalium a naturalibus diuersitatem satis loquuntur. Pone enim ideam quandam, cuius productio in anima nostra, dum somniamus, naturaliter actuari nequit, per somnium supernaturale excitandam esse, impedimenta quaecumque remoueantur, facultates animae, quarum adiumento hic finis facilius obtineri potest, ad illum dirigantur, omniaque, ut breuiter nos expediemus, quae ad actuandum illum spectant, praesentur, necesse est. Hinc phantasiae imperium ante omnia coercendum est, et perceptiones, quae alias locum non habuissent, in anima producendae sunt: leges autem, ad quas somnia, si naturaliter eueniunt, accommodari solent, haud raro negliguntur, aut saltem violabuntur. Quae cum ita sint, multis omnino ex causis somnia supernaturalia a naturalibus differunt.

In quo praecipue a naturalibus differunt, in sequentibus ostenditur. Duo sunt, quae hoc loco adhuc commemoranda veniunt. *Primum* est omnium supernaturalium causam primam et efficientem ipsum Deum esse. Cum enim per animam et modo naturali actuari nequeant (§. XLIII), illis autem, prout omni enti contingenti causa quaedam efficiens omnino tribuenda sit, ab ente quodam extramundano, Deo scilicet, illa produci necesse est (per princ. Cosmol. et Theol. nat.). *Alterum* quod monendum esse duximus, propius ad

supe-

superiora spectat. Finem quendam per somnia supernaturalia obtinendum, a nobis assumi, veritates de Deo ex natura cognitae postulant. Nulla enim in Deum cadit actio temere suscepta, sed libere semper ex distinctissima cognitione et sapienter agit. Non erit itaque quod probemus, Deum ab ordine naturae, quem ipsemet praescripsit, non sine certo quodam fine, eiusque perfectissima representatione discedere. Quod cum de supernaturalibus in genere constet, idem de somniis huius generis affirmari poterit. Qualis autem hic finis esse soleat, alibi inuestigabimus.

§. LIV.

Ex ipsa etiam somniorum supernaturalium natura, qualem eam supra §. XLII. definiuimus, diuersitas eorum a naturalibus colligitur. Somnia naturalia a sensatione proficiscuntur, et per phantasmatum successionem continuantur (§. XXVII. XXVIII.). Somnia supernaturalia autem tum ratione originis, tum respectu continuationis, ab imaginationis et sensationis lege interdum aberrant adeoque verum inter illa diuisionem obtinet, cum ea naturae animae conuenienter, eueniant, quod in his desideratur.

§. LV.

Prima quae inter somnia naturalia et supernaturalia intercedit diuersitas ad eorum originem spectat. Naturalia a sensatione quadam ortum ducunt (§. XXVIII.), quod non aequè in omnibus supernaturalibus somniis accidit. In somnio enim supernaturali omnes mutationes in anima producendae ad finem praefixum diriguntur et accommodantur (§. LIII.). Hinc vel sensatio quaedam naturaliter in anima producta aut producenda huic fini obtinendo respondet, vel non. Si prius, ratio sufficiens non adest, cur illa impediri et alia supernaturaliter producenda in eius locum substitui deberet. Hinc ut medium huic fini subordinabitur, et somnium supernaturale ab illa ortum suum ducet. Si posterius, locum inter media, quibus Deus ad finem, quem intendit, actuandum, vitur, occupare nullo modo potest. Hinc aberit, et somnium sine sensatione praeuia actuabitur.

Per naturam animae quidem phantasma semper praeuiam sensationem supponit, et ordo iste, quantum fieri potest, in somniis supernaturalibus aequè ac naturalibus obseruatur. Deus autem ut auctor huius ordinis, eum sapienter immutat, et ut finis, quem sapientissime elegit, optimis mediis et via breuissima obtineatur, ab eo recedit, quo-

tiescunque sapientiae eius consentaneum est. Vtriusque generis exempla hic adduci possent, sed cum breues esse nos oporteat, illis non immerorur. Qui plura et elegantiora huius omnibus de hoc argumento addiscere cupit, is cum insigni fractu et voluptate solitudinam eorum cognitionem ex Viri Excellentissimi et Amplissimi IO. FRID. STIEBRITZ, Praeceptoris et Fautoris mei pie colendi, Meditationibus de somniis mere humanis et diuinis, quae ineunte anno MDCCCLIII. in den wöchentlichen Hallischen Anzeigen, no. I II III. prodierunt, haurire poterit. Cum his conferri merentur, quae Idem Vir Excell. alibi in libro qui inscribitur: *Der prüfenden Gesellschaft zu Halle herausgegebene Schriften*, B. II, n. I, de hoc argumento proposuit.

§. LVI.

Alia somniorum naturalium et supernaturalium est diuersitas ratione obiecti. Cum omne somnium res absentes pro obiecto habeat, hae autem in praeterita et futura discescantur, diuersitas omnino hoc respectu inter naturalia et supernaturalia somnia intercedit. Futura non pertinent ad obiectum somniorum naturalium (§. LIII.), quae per phantasmata adeoque rerum praeteritarum repraesentationes continuantur (§. XXVIII.) In somnio supernaturali autem repraesentationes tum praeteritorum tum futurorum locum habent.

Futura sunt vel necessaria vel contingentia. Illa facile praecedunt, et saepius etiam in naturalibus somniis obueciunt. Hae autem transcendunt sphaeram cognitionis humanae, adeoque non nisi somniorum supernaturalium obiectum constituunt, quorum simul indubiam fidem faciunt. Revelatio eorum per somnia supernaturalia aeque admitti debet, quam aliae reuelationis strictius dictae species, si scilicet vel religio, vel salus reipublicae, vel quodcumque bonum, eius causa euenit, non alio modo quam hoc, sufficienter promoveri potest.

§. LVII.

Differunt etiam somnia supernaturalia a naturalibus respectu continuationis eorum. In somnio naturali per phantasiae legem, una cum idea partiali totalis recurrit, et per associationem idearum omnia, quae olim simul percepimus, animo nostro obuersantur. In eo Somniis supernaturalibus cum naturalibus conuenire nequit, cum per viam imaginationis phantasmata facile degenerent, et per vanas rerum imagines nobis imponant. Hoc autem productionem earum repraesentationum, quae in somnio supernaturali excitari debent, im-

pe-

pedire, hinc in illo admitti nequit (§. LIII.). Tantum itaque abest vt effraenis phantasia in somnio supernaturali libere circumvage-
tur, vt potius impediatur, quo minus ideas arbitrarie affociet, quae
productioni repraesentationum supernaturaliter excitandarum ob-
staculo essent.

Quantum per finem somnii supernaturalis fieri potest, etiam hoc re-
spectu somnia supernaturalia per leges phantasiae continuantur
(§. LIII.). Nec in somnio supernaturali vlla interruptio seriei reprae-
sentationum semel productae locum habet, quod iidem obstaculo
foret, ideoque remouendum est. Quod cum in somniis naturalibus
saepe accidat, in quibus haud raro successio phantasmatum per prae-
uiam sensationem excitatorum, per nouam sensationem et inde or-
tam phantasmatum seriem interrumpitur, nullum hoc respectu da-
tur somnium naturale compositum (§. XXVI.).

§. LVIII.

Quartum sequitur diuersitatis inter supernaturalia et naturalia
somnia principium, ordo scilicet, qui in illis obseruatur, in his
autem desideratur. In somniis naturalibus luxurians phantasia ple-
rumque ima summis miscet, omni ideo desituuntur ordine (§. XXXIII.
XLVIII.). In supernaturalibus autem somniis rem aliter se habere,
in propatulo est, cum nullo modo finis, ad quem somnium super-
naturale tendere debet, admitta inordinatarum perceptionum seriem,
obtineretur (§. 53). Hinc non distinctae solum sed etiam ordinatae
sint, necesse est.

Inde patet, quo respectu somnia naturalia et supernaturalia ratione status
animae in somnio differant (§. XLVIII. Schol.) Huic adiungimus
diuersitatem vtriusque somniorum generis respectu maioris claritatis
perceptionum in somnio supernaturali, quam in naturali. Idem
breuiter supra (§. LI Schol.) attigimus, et hoc loco, ne quid omi-
ssis videamur, velut in transitu iterum monemus. Ordo qui in so-
mniis supernaturalibus obseruatur, ex limitato imaginationis imperio,
quod in somniis naturalibus exerceat, ortum trahit. Eo enim sensa-
tionum vis adeoque etiam ordo, qui in sensationibus semper maior
est quam in imaginationibus, magnopere promouetur.

§. LVIII.

Vltimo denique loco ad diuersitatem, quae inter somnia natu-
ralia et supernaturalia obtinet, iure refertur finis, cui actuando in-
sar medii conuenientissimi inseruiunt. A somniis naturalibus omnis
abest

abest ratio sufficiens (§. XXXIII. XLVIII.) et ordo (§. LVIII.). Phantasmata in illis sine vlla subordinatione et intentione promiscue se excipiunt. Supernaturalia autem insigni ordine conspicua sunt, hinc perceptiones singulae rite euoluuntur, ita vt sufficiens ratio adfit, cur vna harum perceptionum alteram excipiat. Hinc finis etiam per istiusmodi somnium obtinendus adfit, necesse est.

Præter ea, quæ iam supra (§. LIII. Schol.) in hanc rem attulimus, ampliori illustratione non opus erit. Ex iis, quæ in hac sectione de differentia somniorum naturalium et supernaturalium adducta sunt, diiudicari poterit, quale somniis supernaturalibus in oppositione ad naturalia spectatis statuendum sit prærium. Hæc quidem inanità sunt, ita vt studium quod creduli homines in illis interpretandis adhibent, iure derideatur: aliud autem de supernaturalibus somniis iudicium ferre debemus. Nunquam sine quodam d. stituuntur, qui pro diuersa eorum, quibus immittuntur, conditione diuersus est, semper autem ad bonum aliquod promouendum tendit.

SECTIO TERTIA.

C A V T E L A S IN DIIUDICANDIS SOMNIIS SVPER- NATVRALIBVS OBSERVANDAS EXPONENS.

§. LX.

Necessitas earum enuncitur. **E**a plerumque solet esse rerum nobilissimarum ac præstantissimarum fors, vt quo magis vel dignitate sua reliquis antecellant, vel supra vulgi captum ascendant, eo plures nanciscantur sui admiratores aut vituperatores. Sunt, qui nimio gloriæ desiderio accensi illud omne, quod supra aliorum vires positum esse videtur, sibi arroganter tribuunt, vanam aucupantes gloriolam. Alii vero sibi tantopere placent, vt quicquid non perpiciunt, vel diuinum sit vel humanum, alto supercilio despiciant, et ne vlli quidem patere existiment. Hinc fit, vt quod illi summis dignum iudicant laudibus, hi maxime contemnunt, et fugillant. Eandem sortem hæc de supernaturalibus somniis doctrina experta est. Iam ab antiquissimis inde temporibus fuere, qui magnifice de illis iudicarent, sed eã duntaxat mente, vt eo melius aliis imponere, phantasmata sua pro diuinis

diuinis somniis venditare et incautis fucum facere possent. Hi impostores multum detrimenti bonae causae intulerunt. Post detectas eorum fraudes multis somnia, quae supernaturalium nomine veniunt, ad vnum omnia suspecta visa sunt. Et quod magis dolendum est, iis qui supernaturalia aut diuina quaeque deridere sibi gloriae ducunt, hac ipsa ratione atra bilis commota est. Ne itaque in hac periculi plena causa in eosdem errores incidamus, circumspecta somniorum supernaturalium, quantum per cognitionis nostrae limites nobis innotescunt, diiudicatione opus erit. Hinc non abs re esse duximus, si huic de somniis supernaturalibus Dissertationi cautelae in iis diiudicandis non omnino inutiles, accederent.

Tantum fuisse superstitionis vim, vt fraudulentos homines ad hoc nequissimum imposturae genus compellere, incautis autem, vt fidem illis tribuerent, persuadere poterit, facile ex monumentis antiquiorum temporum multis instantiis probari posset, si otio abundaremus.

§. LXI.

Periculum quod effugere contendimus *duplex* est. Ante omnia videndum est, ne nobis ipsismet imponamus, vel singulare quiddam adfectando, vel ex ignorantia causarum naturalium quicquid non vbiq; et omni tempore obuium pro supernaturali euentu de-clarando. Post haec a fraudibus eorum, qui diuina somnia mentiuntur, cauendum erit. Hoc ordine cautelae, quas iam subiicimus, se excipient.

Recensetur.

Primum hanc earum classem breuiter recensebimus. Non est ea temporum nostrorum ratio, vt ex hac parte multum periculi nobis imminet. Ad duo autem fere capita recidunt, quae hoc respectu obseruanda veniunt. Attendendum est *rum* ad obiectum *rum* ad subiectum somniorum supernaturalium. Quisquis sibi rite prospicere vult, ad indolem rerum, quae obiectum somnii constituunt, attendat, maxime necesse est. Si ita comparatae sunt, vt vel per naturam data opera et adhibito studio perspicere possint, aut alio quocunque modo supernaturali quadam manifestatione vel non indigeant, vel indigna sint, certissima adfunt indicia, quae contra diuinam indolem somnii, de quo lis est, loquuntur. Praeterea ad semet ipsum attendere debet, qui de supernaturali somnii sui indole certus esse cupit. Considerare debet, num ad diiudicandam horum somniorum indolem satis aptus et ab omnibus praeconceptis opinionibus liber sit, et

si hoc rite se habeat, tum ea omnia, quae somniis supernaturalibus propria sunt, in dato casu locum inuenient.

§. LXII.

Maiori adhuc circumspectione opus est ad detegendas impostorum fraudes, quibus alios fallere cupiunt. Cautelae, quarum obseruatione ex hoc periculo elabimur, ad tria capita reduci possunt. *Primo* unicuique cum Poeta acclamamus, *Nimum ne crede colori*. Quisquis huius moniti semper memor est, nae is saepius ex his infidiis euadet. Ea est horum hominum astutia, ut quicquid pro sagacitate sua rimati, aut diuinando affecti sunt, aliis ut rem quam diuinitus edocli fuerint, obtrudant. Hinc ne quis temere ipsis fidem habeat, ante omnia probe considerandum est, an ea quae supernaturalia ab ipsis dicuntur, eorumque speciem aliquem prae se ferunt, hoc nomine digna sint, aut potius ad eorum numerum, quae naturaliter cognosci possunt, et quorum cognitio sub certis circumstantiis facilior fuit, referri debeant. *Praterca* in indolem eorum quae per somnium supernaturale addidisse iactant, sollicito inquirere nos oportet. Si, quod saepius fieri solet, in serie antecedentium rationem suam habent, non magnopere mirabimur, eum qui acumine et ingenio alios antecellit, facili negotio futura quaedam ex antecedentium nexu praecuidere. Quo quis est sagacior aut ad perspicendum nexum rerum aptior, eo feliciori successu, ad ea, quae pluribus perspectu difficilia sunt, inuestiganda, animum adponet. Id *denique* superest, ut ad ea attendamus, quae somniis supernaturalibus propria sunt, eorumque differentiam a naturalibus constituunt. Ad horum examen reuocanda sunt quaecunq; somnia quae supernaturalium nomine insigniuntur. Quae cum illis conciliari possunt, hoc nomine non indigna sunt. Hoc examen ad singula capita prout supra (§. LV - LVIII.) pluribus exposita sunt, cum maxima attentione ad singula, quae illarum fidei aliquid derogare possunt, instituum est.

§. LXIII.

Ad exempla
quaedam ad
plicantur,

Superest, ut foecunditatem principiorum, quae in hac Dissertatione proposuimus, per adplicationem eorum ad praestantiora quaedam exempla confirmemus. Satis magna est eorum copia, tum

in

in sacris libris, tum etiam in profanis scriptoribus. Cum autem ob temporis breuitatem, vela contrahenda sint, vnum alterumue selectioribus eligemus. Quae apud profanos scriptores passim obuia sunt exempla, aptiora ad hunc vsum esse videntur iis, quae ex sacris litteris satis nota sunt, cum horum diuina origo dubio omni careat, inter illa autem quaedam notatu digna occurrant, de quorum indole adhuc sub iudice lis est. Primo loco duo notabiliora huius generis somnia, quae apud CICERONEM (L. I. de Diuinat.) exstant, propriis ipsius verbis referam, cum vix elegantioribus exprimi possunt. Quid? (inquit) illa duo somnia, quae creberrimae commemorantur a Stoicis, quis tandem potest contemnere? vnum de Simonide: qui cum ignotum quendam proiectum mortuum vidisset, eumque humauisset, haberetque in animo, navem conscendere, moneri visus est, ne id faceret, ab eo, quem sepultura affecerat: si nauigasset, eum naufragio esse periturum: itaque Simonem rediisse: periisse caeteros, qui tum nauigassent. Huic statim subiungit alterum Arcadis cuiusdam aequae notatu dignum somnium. Cum duo quidam, inquit, Arcades familiares iter vna facerent, et Megaram venissent, alterum ad cauponem diuertisse, ad hospitem alterum. Qui vt coenati quiescerent, concubia nocte visum esse in somniis ei qui erat in hospitio, illum alterum orare vt subueniret, quod sibi a caupone interitus pararetur: eum primo perterritum somnis surrexisse: deinde cum se collegisset, idque visum pro nihilo habendum esse duxisset, recubuisse: tum ei dormienti eundem illum visum esse rogare, vt quoniam sibi viuo non subuenisset, mortem suam ne inultam esse pateretur: se interfectum in plaustris a caupone esse coniectum et supra stercusiniectum: petere, vt mane ad portam adesset, priusquam plaustrum ex oppido exiret. Hoc vero somnio eum commotum mane bubulco praefecto ad portam fuisse, quaevisse ex eo, quid esset in plaustro, illum perterritum fugisse, mortuum erutum esse, cauponem re patefacta poenas dedisse. Quid hoc somno dici potest diuinius? Haec CICERO. Somnium hoc vtrunque, potissimum autem Arcadis illud attentione dignissimum omnino est. CICERO ipsemet, *quid hoc somnio*, inquit, *dici potest DIVINIVS?* Sed si veram CICERONIS mentem affecuti fuerimus, eam tantum ob causam hoc somnium, aequae ac illud SIMONIDIS, diuinum esse voluit, quia vtrunque non obscure sed satis distincte propositum erat. Hanc illius mentem esse,

H

ex

ex alio loco (l. II. de Diuinat.) colligimus; vbi ad ytrumque hoc somnium alludit. Quam autem ob causam, inquit, tam est obscure admonitus - - potius, quam aperte - - sicut Simonides vetitus est nauigare? Ergo *obscura somnia minime consentanea sunt maiestati Deorum*. Vixit autem CICERONIS de horum somniorum diuina indole mens fuerit, in denominatione, qua vsus est, cum eo consentimus. Somnium hoc, dummodo de eius veritate satis inter nos constet, omnino notas diuinæ originis habet (§. LXII.): quo præter claritatem eius, iam a CICERONE notatam (§. LVIII. schol.), etiam obiectum (§. LV.) et finem eius (§. LVIII.) referimus. Sed ad alia pergimus.

§. LXIII.

Aequè attentione dignum est somnium THEODOSII, quod THEODORETVS et ex eo HERM. WITSIVS (in Praef. Miscell. sacr. §. 2.) memoriae mandauit. THEODOSIVS cum bellum contra EVGENIVM Tyrannum gereret, referente THEODORETO cum parua copiarum manu se ad pugnam accingebar, totam noctem ad Deum precatus. Circa diluculum somnus cum incescit. Humi iacens videbatur sibi duos viros alba veste indutos et equis albis vectos, conspiciere. Hi iubent eum metu seposito hilari animo esse, et prima luce aciem instruere, se enim ei in auxilium et propugnaculum missos, et alterum quidem Ioannem Euangelistam, alterum vero Philippum Apostolum esse. Hac visione Imperator alacrior ad preces coram Deo effundendas redditus esse dicitur. Eadem autem visio insuper militi cuidam somnianti contigit, qui a Tribuno, cui hoc narrauerat, ad Magistrum Equitum deductus est. Hic se noui aliquid Imperatori dicturum esse sperans, statim id illi retulit. At vero THEODOSIVS, *non mea causa, inquit hoc vidit: ego enim iis, qui victoriam sunt polliciti, credidi: sed ne quis forte suspiceretur, pugnandi desiderio me iste sinxisse: Adiutor imperii mei haec isti quoque reuclauit, ut narrationis meae idoneus esset testis. Priori enim mihi communit Dominus hanc visionem obiecerat. Sequamur ergo, abiecto metu, antesignanos*. Praelium feliciter THEODOSIO. Haec celsit THEODORETVS. Nec hoc somnium destituitur notis diuinæ cuiusdam originis, quibus præter eas, quas cum supra adductis (§. LXIII.) communes habet, noua insuper ex verbis THEODOSII, caractere maiusculo expressis, deducenda, accedit.

§. LXV.

§. LXV.

His exemplis vel vnicum ex eorum numero adiungimus, quae non eiusdem indolis ac valoris sunt. Peropportune nobis in manus incidit, quod GASSENDVS de PEIRESKIO in vita eius refert: somniasse scilicet PEIRESKIVM in itinere Montpelium inter ac Nemausum, et obscura voce verba quaedam murmurasse. Tunc RAINERTVM, in hoc itinere PEIRESKII comitem, eum, ecquid noui esset, interrogando e somno excitasse. Tum ille, proh! inquit, quam gratum bellumque excussisti somnium? Somniabam, me esse Nemausi, oblatumque mihi fuisse ab aurifice numisma aureum IVLII CAESARIS, pretio quatuor scutatorum: et ecce iam numeraturus eram illi pecuniam, cum tu importune me excitares, et ex oculis aurifex, et ex manibus numisma euauit. Deinde cum Nemausum peruenisset, in aurificem incidit, ex quo cum quaesiuisset, si forte aliquid rarum haberet, ille respondit, se aureum IVLII CAESARIS nummum habere, eumque pretio quatuor scutatorum vendere. Tunc pecuniam ipsi numerauit. Ita GASSENDVS. Operae pretium duximus, enarrationem huius somnii totam huic spha in ferere, vt eo accuratius ex circumstantiis huius somnii de eo iudicare liceat. Vt unquam singulare sit hoc somnium, et supernaturalis speciem quodammodo referat, omnia tamen naturaliter contingere potuisse, cum GASSENDO pronunciamus. Cum enim PEIRESKIVS iam prope Nemausum fuerit, et studio numismatico magno opere delectaretur, facile percipimus, vnde hae ideae animo eius in somnio obuerfari et per associationem idearum cum reliquis combinari potuerint. (§. XXX. LVII. LXII). Nec quicquam quod supernaturalem huius somnii productionem testatur, in eo obuium est, cum potius haec phantasmatum mirabilis combinatio pro naturali eius actuati-
one militet. (§. LVIII).

§. LXVI.

Non ingratum foret vnum alterumue ad confirmanda et illustranda ea, quae supra proposuimus, addere. Sed cum tempore premamur, filum abrupimus.

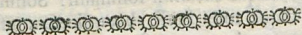
PRAENOBILISSIMO ET DOCTISSIMO

RESPONDENTI

S. P. D.

IOANNES LVDOV. SCHVLZE

A. M.

Inter eos qui TIBI bene cupiunt, is forte sum, a quo parum dignam commendationem expectas. Facile omnino litteris meis careres, nisi partium mearum esse videretur, publice his testibus significare, quanti TE faciam. Ex quo admiratorem virtutum TVARVM me nactus es, TE amicum habere optavi. Hoc nomine TE iam compello, et fausta quaeuis TIBI adprecor. Summum Numen, cui tot insignes dotes acceptas refers, annuat votis tuis, rerumque TVARVM cursum felici coronet exitu. Me ad quaecunque officia quae a meae fortis homine proficisci poterunt, semper habebis paratissimum. Vale. Dedi d. XVIII. Maii.

clō Ioclym.

MON-

MONSIEUR,

Croyez moi, mon très cher ami, que l'occasion de Vous faire connoître l'estime que j'ai pour Vous, et de Vous temoigner la part sensible que je prends pour toute ma vie à Votre bonheur, me donne la plus grande joye du monde. Car Votre diligence très particulière, Votre habilité très extraordinaire font, qui le causent, qu'on cherche tendrement Votre amitié, et je ne puis m'empêcher de Vous dire, que ces précieux caracteres font qui me charment extraordinairement. Ce n'est pas le langage d'une basse flatterie, que nous detestons tous deux également; mais c'est la verité et c'est l'effect d'une bonne amitié qui m'obligent de Vous dire avec une satisfaction interieure. qu'il n'y a rien de si flatteur ni de si obligeant pour moi que Votre connoissance. S'il est permis aux hommes de pénétrer dans les tems, qui doivent s'écouler, je Vous préjuge, par

XOM

H 3

la

ON-

la connoissance que j'ai de Votre caractère, vne grande charge dans notre état. Je pouvois poursuivre mon très cher ami, vos qualités, mais les louanges des plus savans m'en retiennent, et autre cela le present jour fera on irréprochable et perpetuel temoin de Votre dexterité. Au reste MONSIEUR foyez persuade, je Vous honore, je Vous estime et je Vous aime plus que personne et je suis,

a Halle le 16 Mai
1759.

Votre tres-humble et tres-obeïssant Serviteur,

CHRETIEN FREDERIC BREDERLOW.

de la Pomeranie,
Etudiant en Theologie.

MON-

MONSIEUR,

Les qualités extraordinaires, que vous possédez, méritent une considération attentive et particulière si l'on veut procéder d'une manière sage. J'ai goûté le plaisir de nous voir souvent de fois, en compagnie. J'ai profité de Votre erudition ce qui cause que je Vous aime passionnement et je me rejouis tous les jours, si j'ai le plaisir de Vous parler des affaires d'importance, ce qui fait qu'on tache de Vous imiter. Certes TENDRE AMI heureux est celui qui se Vous choisit pour une modèle, de régler toute sa manière de vivre, et qui cherche d'apprendre autant que Vous. Croyez et soyez persuadé je parle sans flatterie. Je pourrais encore allequer beaucoup de Vos qualités, mais Votre modestie m'en retient, et je crois d'avoir avancé peut-être

en

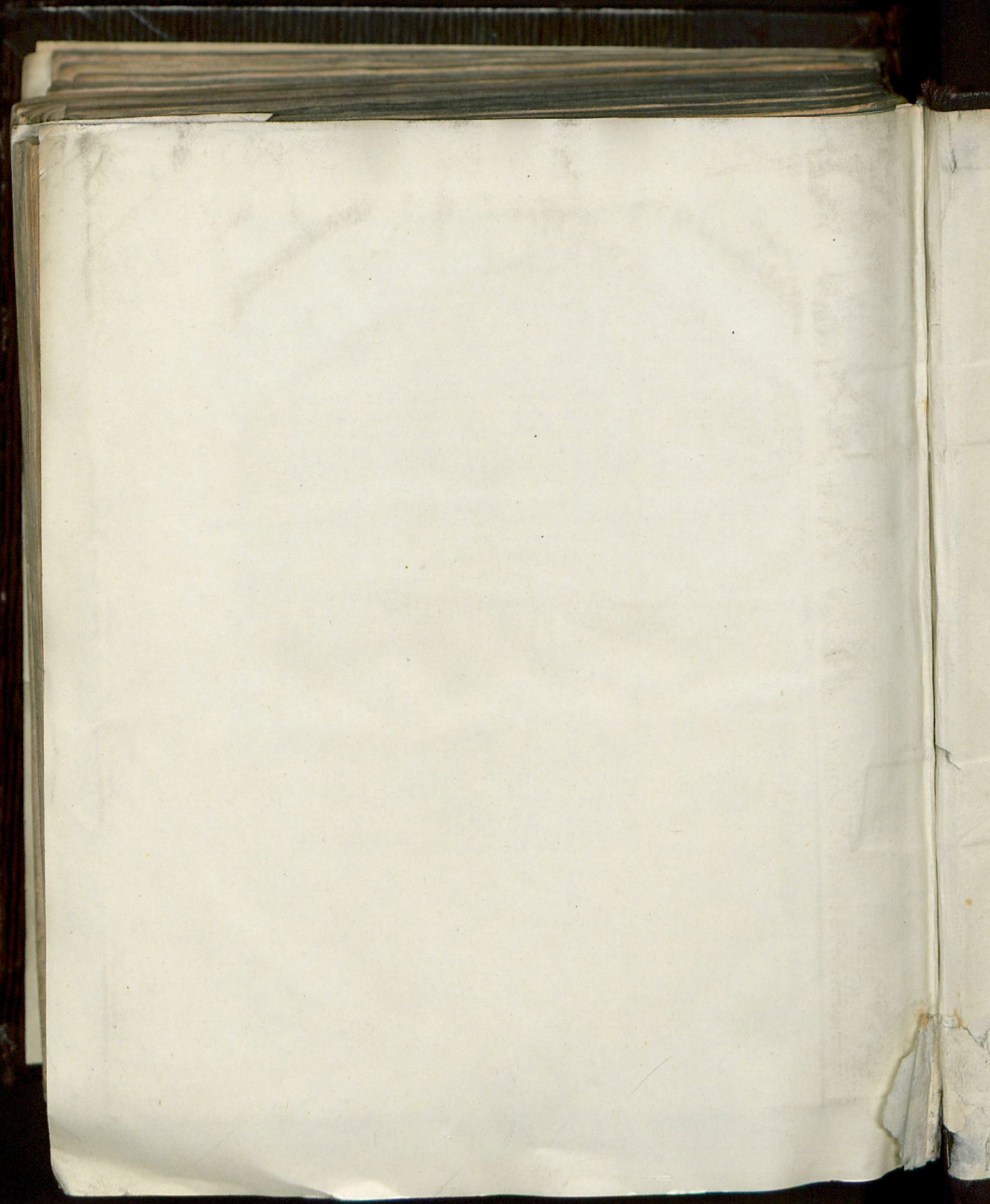

ULB Halle
002 612 283

3

5b

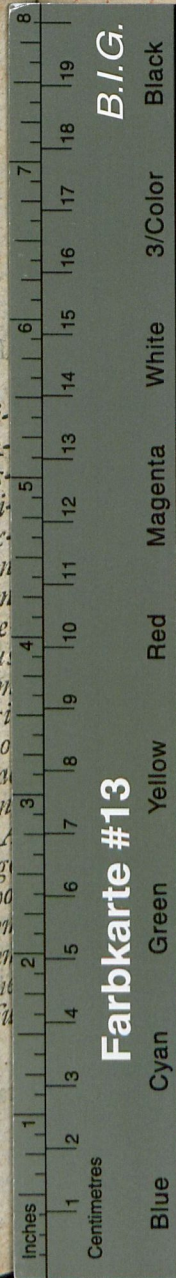
1008

B.I.G.

Farbkarte #13

14 1759 5

PHILOSOPHICA
STERIOR

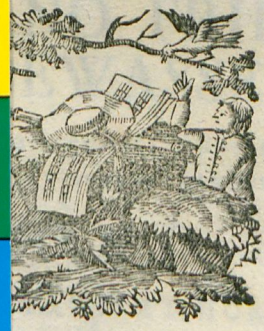
DE
N I I S

Q V A M
ATE AMPLISSIMI
IORVM ORDINIS

MAI 1788.
E T V E B V N T V R
L V D O V I C V S S C H V L Z E

T SEMIN. THEOL. INSPECTOR

ET
SPONDENS
D E R I C V S F R E N Z E L
- N E O M A R C H . S . T H . C .

A L A E
FRANCKIANIS.

